

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

25. VEEBRUAR 1933. A.

Nr. 2

ÜHETEISTKÜMNES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: F. Wellner

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12. Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas „ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tal-	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, ⅛ lhk.
1923 aastak. „ —.50	linna osak. nr. 609, E. Rahvapangas	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
1924—1931. a. à „ 2.50	ur. 991 ja Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	Dokumentide kaotamise kuulu- tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Kas vallakohtud uuesti ellukutsuda? — J. Zimmermann	Lhk. 19
Maavolikogude ülesannetest — V. Rebane	„ 21
Seadustega vastolulisi määrusi — K. V.	„ 25
Välismailt	„ 26
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalit- suste tegevusest	„ 26
Riigikohtu seletusi	„ 31
Küsimusi ja vastuseid	„ 31
Kuulutusi	„ 18

Perekonnaseisu
KANTSELEI MARGID

25- ja 50-senditised
o n s a a d a

Eesti Maaomavalitsuste Liidu
büroost
hinnaga 10 senti poogen (20 tükki).

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

Põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—

toimetab

lule,

elu,

rahe,

koduloomade,

murdvarguse- ja

klaasikindlustusi.

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41, telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rüütli tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

≡ **Maavalitsustele** ≡

Liidu büroos on veel piiratud
arvul järele jäänud ja saadaval

põllupidajate võlgade korraldamise plankette.

(Moratoriumi palve (vorm nr. 1), kokkuleppe otsus (vorm nr. 2), „Riigi Teataja“ kuulutuse teade (vorm nr. 3), kutsed ja aruande vormid (vorm nr. 1, 2 ja 3.)

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIT.

Kas vallakohtud uuesti ellukutsuda?

J. Zimmermann.

Endine valla- ja kohtusekretär.

Sarnase pealkirja all kirjutab hra K. Grau ajakirjas „Õigus“ nr. 9 — 1932. a. pika artikli vallakohtute ellukutsumise vastu. Oleks soovitav kui juba kord selle küsimuse kallal arutletakse, et siis ka neile sõna antakse, kes aastate jooksul on vallakohtutele ligidal seisnud ja vallakohtu tööst isiklikult osavõtnud. Nende arv ei ole ka mitte väike. Nende ridade kirjutaja ei taha tõsta küsimust selle kohta, kumb on parem ja odavam, kas kollegiaalne vallakohus, või üksik rahukohtunik, vaid ainult puudutada mõnda ebatäpsust, mida lugupeetud autor laiaulatuslikus arutluses võõriti on väljendanud.

Kõigepealt artikli autor korrutab järjekordselt endiste vallakohtute igivana ajalugu kuni 1889. a. Keegi vist ei ole vaielnudgi, et endine vallakohus oli teatud viisil politseiinstituut ja valla administratiivorgan. See oli kauges minevikus, kuid Baltimaade vallakohtud, kui niisugused, hakkasid tegutsema hoopis teistel alustel 1889. a. maksmapandud vallakohtute seadusega. Sellele vastab hra Grau vaevalt 8-realise kirjutisega (lehek. 406). Siit edasi laskub autor aga temale näiliselt tundmatule pinnale. Muuseas ta leiab oma kirjutises vallakohtule hulgalisi vigu ja nimelt:

1) Vallakohus olla olnud „surrogaat“! Kas tõesti hra Grau ei ole kunagi tunnud, et see surrogaat Vene riigi ajal oli ainuke asutus, kus eestlane oma keeles võis õigust otsida ja leida? Kas hra Grau meelest siis tolleaegsed vene umbkeelsed tšinovnikud — rahukohtunikud olid need õiged kohtumõistjad meil? Kumba siis lugupeetud autor võis eestlasele rohkem soovitada, kas tõlgi ja advokaatide kaudu asjaajamist rahukohtus, või ilma nendeta omas emakeelses vallakohtus? Meie arvates viimast tuli paremaks pidada, kuigi sinna kuulusid nõudeasjad ainult kuni 10 rublani (umbes 20 kr.). Vallakohus ei olnud mitte surrogaat, vaid igale eestlasele vajaline asutus, kus asjaajamine ja kohtumõistmine sündis emakeeles.

2) Vallakohus olla seisuslik kohus? See väide ei ole meie arvates mitte õige, kui aluseks võtta 1889. a. v. k. seadust. Sei-

suslik vahest nii palju, et paberil seisis sõna „maarahvas“. Küll olid aga mõisnikkude ja linnade vaestelaste kohtud puhtseisuslikud. Vallakohtunikudeks valiti küll maatüki omanikke ja rentnikke, sest teisiti see olla ei võinud, kuna kohtunikud valiti 3 a. peale ning sulased ja teised teenijad olid rändajad vallast valda, kuid see ei teinud vallakohtuid veel seisuslikeks.

3) Vallakohus, kui võõra võimu sünnitatud orjaaja laps, ei ole leidnud eluõigust vaba Eesti pinnal! Rasked sõnad, kuid sisu tühine. Kui 1918. a. Eesti esimene pea- ja kohtuminister Ajutise Valitsuse nimel vallakohtuid surnuks tunnistas ja seda surmaotsust aasta hiljem teine kohtuminister samuti oma määrusega täide viis, siis ei saa ometi siin rääkida Eesti maarahva tahtest. Selle vallakohtute lõpetamise korraldasid linnamed ilma maarahva arvamise küsimata. Nüüd mõne aastase katsetamise järele on kohalikud rahukogud võtnud vallakohtude korralduse oma kätte ja vallakohtutel on juba sama ilme, mis oli enne nende kaotamist. Puudub veel ainult vormiline õigus nõudeasjade arutamiseks. Suure õhinaga kutsuti ellu 1920. a. linnade hoolekandekohtud, kuid siin eksiti ja need jäid surnult sündinuiks. Loodeti vallainimeste elu ühe hoobiga ümberkorraldada ja kohtu „rumalate“ käest ära võtta, aga elu näitas, et see ei olnud õige.

Vallakohut kui „võõra võimu“ sünnitust, saame nimetada ainult alates meie iseseisvuse ajast. Enne seda oli ta ometi ikka veneriikliku võimu sünnitus ja igitahes parem kui Balti mõisnikkude aja järgu seadus. Vallakohus seisis riigi seaduse, mitte mõisnikkude võimu põhjal, ja ainult viimasest võiksime rääkida kui „orjaaja“ lapsest. Mäletan aegu, kus nõudesummat kunstlikult katsuti vähendada, et mitte umbkeelse rahukohtuniku juurde sattuda, vaid et eesti keeles oma asju ajada vallakohtus. Just vene rahukohtud olid eestlastele võõrad, mitte vallakohtud.

Vallakohut ja tema tegelasi arvustades toob hra Grau väiteid: a) ...era- poeletuse-tingimuseks olla nõue, et asja-

osalised ei saaks kohtule oma mõju avaldada... Imelik kartus, nagu üksik-kohtunikku keegi ei saaks mõjutada? Kui ometi üldlauseks on saanud: et seal, kus inimesed tegutsevad ja mõtlevad, seal tehakse alati vigu“, miks siis see lause ei peaks kõlbama üksik-kohtunikkude kohta. Või on need üliinimesed? Ei ole kellegi saladus, kui ütleme, et vaevalt 10 a. Eesti iseseisvuse ajal on küll rohkem rahukoh- tunikke ja uurijaid vallandatud ja kohtu alla antud ametlike kuritegude pärast, kui 28 a. jooksul (1889—1918. a.) vallakohtu- nikke ja -sekretäre. Ja kui neid ka anti, siis olid siin ka vabandatavad põhjused: seadused, samuti ettekanded ülemale koh- tule võõras keeles jne. Kuna nüüd meie rahukohkunikud, kes langesid kohtu alla, seda ütelda ei saa, vaid üldpõhjus on ikka ja jääb — inimene on ekslik ja see ei tee vigu, kes üldse midagi ei tee.

b) Vallakohus koosnevat poliitilistest- parteidest päritolevatest isikutest ja ei saavat olla erapooletu?

Lugedes seda väidet, tekib arvamine, et hra Graul juba peaksid olema suured kahtlused kõigi kolleegiaalkohtute kohta, nagu rahukogud, kohtupalat ja riigiko- hus. Ka seal lahendavad asju inimesed, kes muidu era-kodanikuna ilmavaadete poolest lahku lähevad. Kui seda hra Graul ei mõtle, milleks siis sarnaseid mõtteid paberile panna ning katsuda põhistada omi väiteid vallakohtunikkude ja maaini- meste arvel, kus parteilikkus kaugelki nii sisse imbunud ei ole, kui linnameestel.

c) Riigi poolt (sic!) valitud kohtuni- kud, kui väljaspool poliitilisi erakondi sei- vad isikud olla neist puudustest vabad. Sellest järelduks nagu riik seisaks valit- susega eesotsas väljaspool erakondi ja sa- mas riigis „v ä i k e r i i k“ — vallaoma- valitsus, vallavolikogu (samuti parlament, kuid väiksemas ulatuses) oleks puhtal ku- jul erakonnameeste koondiseks! Ei saa kuidagi ette kujutada, et samad isikud- kodanikud, kes valivad riigikogu, ja kus viimaste liigete seast moodustatakse va- litsus, ei oleks küpsed omi pisikesi asju ajama ja ei suuda omale 2—3 erapooletut kohtunikku valida. See oleks juba äär- miselt pessimistlik vaade ja mitte mille- giga põhjendatud.

d) Vallakohus koosnevat isikutest, kellel puuduvat juriidiline haridus, oskus ja vilumus õiguslikke küsimusi la- hendada. Kui nii võtta, et diplom eesõi- gustab — siis võib ju hra Graul õigus olla,

aga et diplomiga mees alati ka praktiline ja suur asjatundja on, seda vist ka hra Graul ei usu ja seda ei usu ka teised, sest selleks on meil näiteid elust: kauaaegsed valla- ja omavalitsustegelased, on igatahes mitmekülgsemad ja arenenumad üldasju ajama, kui mõni ühekülgne jurist-advo- kaat. Eks ole vallakohtud ka nüüd hoole- kandekohtutena tegutsenud; eks vallava- litsused ja -volikogud korralda igapäev omi asju, mis seadusnormidega kooskõlas. Igaüks, kes vallasekretäri ametiga tuttav, teab mida peab teadma ja mida nõutakse selle nimega isikult. Ta on vallas omal kohal — büroojuhataja, ra- maatupidaja, arveametnik; statistik, perekonnaseis- uametnik (laulataja, ristija, surnu- matia), protokollide koostaja, arhiivaar, seadustetundja ja ettekandja, isegi notar. Kohtu- alal päranduse ja eestkoste asjade korral- daja ja osalt ka kohtupristav (pä- randusevara üleskirjutamine ja hoolekan- de alla seadmine).

Kõik vallarahva „d a b e r l i k“ elu käib tema kaudu. Vallarahvas puutub kokku riieivõimuga ja keskvalitsusega peamiselt just vallasekretäri kaudu. Igal juristil ei oleks ülearune enne oma kar- jääri algamist õppida vallakantsleis selle tegevust ja maarahva elu.

Kas hra Graul on teadmata, et meil Eestis on praegu kohtunikke ja advokaate, kellel juriidilist haridust pole? Kas ei ole nende hulgas neid, kelle ülikooliks on olnud valla kantslei? Kas on nad halve- mad kohtunikud või advokaadid, kui dip- lomeeritud mehed? Olen näinud juhte, kus juriidilise haridusega advokaat on paliudes asjades nõu küsinud ja saanud valla- ja -kohtusekretäriilt.

e) Ebaselgelt väljendab hra Graul ka tuntud vene prof. F o i n i t s k y võrdlust „t ü ü r i t a l a e v a s t“, nagu oleks vallakohtu sekretär vallalaeval see vilets tüür! Juriidilise haridusega mehed, min- ge siis ometi tugevaks tüüriks maale oma- valitsuste asutustesse, teenige siis ometi seda „h a r i m a t u t“ rahvast, kes ilma teieta läbi ei saa, olge valguseks nende tee- rajal! Teie teha oleks ometi h e a d s e a d u s e d, miks kirute siis neid hal- bu seadusetähtiaid ja nimetate neid „loo- duseiõu kapriisiks“ valla- ja kohtusekre- täride näol?

Hra Graul väide (lehek. 409) „...aru- saamatuks jääb minule v a l l a k o h t u p o o l d a j a t e põhjused, nagu ei os-

kaks meie rahukohtunikud väiksemates asjades õigust mõista, suuremates aga küll“? Valesti tõlgitsetud lauset ei maksaks argumendina oma vaadete kaitseks tarvitada, sest selle lause ebaloogika on silmnähtav ja seega annab autor müksu meie rahukohtunikudele, veeretades mõt-teavaldust „põhistajaile“.

Olgu kuidas on, aga vallakohtud, oma kollegiaalses koosseisus on ja jäävad maarahva o m a k o h t u ideaaliks, nii kaua kui hra Grau ja tema mõtteosalised andmete varal ei näita, kus ja kunas nende arvates vallakohus ei ole oma kutse kõrgusel ja seaduse piirides seisnud. Kui vigu on vahest ehk kohtu-seadustes, siis ei tohiks seda süüks panna seaduse täitjatele ja allakriipsutada, et k e h t i v a t e seaduste tundmine, oskus ja vilumus on juriidilise haridusega isikute ainuõigus. Elavad ja on tervise juures praegu veel meie lugupeetud riigikohtu esimees hra K. Parts ja Tartu-Võru rahukogu liige hra T. Sarepera, kes mõlemad olid palju aastaid Tartumaal ülem-talurahva kohtute eesistujajaks ja kes tõendada võivad oma mälestustega, palju nad leidsid seadusevastast tegevust vallakohtute ja kohtukirjutajate juures ning palju anti neist kohtu alla? Meie teada on hra K. Parts mitmel korral tõendanud avalikult, et suurem osa temale alluvaist vallakohtuist olid oma asjaajamises väga korralikud ja ei jätnud midagi soovida.

Kalkulatsiooni, mida on teinud hra Grau vallakohtute ülespidamise kulude suhtes, ei saa võtta tõsiselt. Ühineme hra K. Partsi arvamisega, et vallakohtu ülevalpidamise kulud aastaks küll üle 370 kr. ei saa olla ja 300 vallakohtu kohta teeks see välja 111.000 krooni. Siin tuleb veel meelepidada, et kohtusekretäride palk ei

tõuse mõnes vallas üldse, kus vallasekretäri palk ajakohane ja nii võib julgelt ütelda, et vallakohtute ülespidamise kulud võib võtta ümmarguselt 100.000 kr. aastas, seda enam, et ka vallakohtul omad sisetulekud saavad olema nagu trahvid, maks ärakirjadelt, kui seda võtta kavatsetakse jne.

Imelikuna tundub, et äkki linnas tegutsevatel juristidel on suur kartus maarahva kulude eest! Rahukohtunik oma kantsleiega nende arvates ei maksaks rahvale peaaegu midagi, neid võiks kas või igasse külla sisseseada. Maarahvas ei tohi enast kuludega koormata, kui ta seda ohvrit enesele liiaks ei pea oma parema käekäigu eest hoolitsemisel! Rahvas soovib, mõni jurist mitte.

Meie ei räägi ei poolt ega vastu sellele, kuid oleme kindlas veendumuses, et aeg ei ole kaugel, kus vallakohtud ellu kutsutakse, sest seda nõuab maarahvas ja m a a e l u õiguslik kord. Maaelu on omapärane meil mitmes asjas ja isegi mõnest vananenud kombest ei ole lahti saadud. Elu on praegu maal raske, nii et valitsus on sunnitud maarahvast majanduslikult aitama, mispärast peaksime siis keelama neile aga k o h t u l i k u a b i a n d m i n e vallakohtute kaudu? Et mõnekroonilise nõudeasjas protsessi alustamine rahukohtuniku juures on kulukas ja aegaviitev, on igale selge. Kohtunikul, maa kauguse peale vaatamata on oma vastuvõtutunnid kindlaks määratud jne. Talumees seega arvestada ei või ja ei saagi.

Kokkuvõttes võime õigustatult nõuda — andke r a h v a l e r a h v a k o h u s, mis kiire, odav ja kättesaadavam, et rahvas hulgast keegi ei tuleks mõttele: „Kohus on kaugel ja Juraal liig kõrgel“!

Maavolikogude ülesannetest.

V. Rebane.

Valga maavalitsuse abiesimees.

Maaomavalitsuse teise astme (maavalitsuse) ümberkorraldamise või koguni ärakaotamise kavade esitajate poolt selgitatakse õige sageli, et maavolikogudel kui maakonna-omavalitsuse esinduskogudel ei olevalt ülesandeid ja sellepärast polevat ka nende olemasolu millegiga põhjendatud. Selle järele rutatakse siis järeldama, et ka maakonna-omavalitsuse kui maaoma-

valitsuse teise astme olemasolu ei olevalt õigustatud. Kahjuks kuulduv sellaseid arvamusid viimasel ajal isegi Kohtu- ja siseministeeriumi ringkondadest, kust ometi peaks õigustatud olema lootma põhjalikke teadmisi neis asjus.

Ei taha seekord selgitada maavolikogude kui rahva poolt valitud esindajate kogu üldist tähtsust, ei taha ka põhjen-

dada maavolikogude olemasolu õigustatavust väljudes demokraatlikust valitsemisviisi printsiibist, tahan vaid piirduda küsimuse lahendamisega, kas tõesti maavolikogudel pole niivõrd hulga ülesandeid, mis õigustaks nende iga 4 aasta järele toimuvate valimiste ja istungite sõidu- ning päevarahade kulusid.

Arvan, et kõige selgemini räägib asja kohta nende ülesannete loetelu vastavate seaduste järele. See loetelu ei pretendeeri täielikkusele, vaid tahab olla niivõrd täielik, kuivõrd mul oli võimalik seda teha. On neid ülesandeid veel rohkem, siis seda parem käesolevale kirjutisele ja maavolikogudele.

A. Üldmäärusi:

1. Eestimaa kubermangu administratiivse valitsemise ja omavalitsuse ajutise korralduse 1917. a. 30. märtsi seaduse (VSKK 173 — 1917, art. 952) III osa § 9 järele kuulub maavolikogu võimkonda seadustes kindlaksmääratud piirides: a) kohaliku omavalitsuse asjad, b) üldadministratiivse valitsemise asjad ja c) maakonna piirides kohalikkude maksude määramine.

2. Maavolikogude kodukorra seaduse (Eestimaa kub. Teataja 36 — 1917.) § 5 järele ajab maavolikogu kõiki maakonna-omavalitsusse puutuvaid asju maksvate seaduste ja määruste põhjal. Sama kodukorra § 6 järele on maavolikogu oma võimkonna piirides määravaks asutiseks ja tema otsustamise alla kuuluvad kõik maakonna-omavalitsusse puutuvad küsimused, täitvate organite valimine ja nende tegevuse järele valvamine. § 7 järele ajab maavolikogu kõiki tema võimkonda kuuluvaid asju oma üldkoosolekute ja maavalitsuse kaudu.

3. Eestimaa kubermangu administratiivse valitsemise ja kohaliku omavalitsuse korralduse 1917. a. 30. märtsi seaduse elluviimise määruse (VSKK 173 — 1917, art. 953) I osa lisa § 11 alusel tegutsevad maavolikogud neile alluvais asjades iseiseisvalt, ainult otsused obligatsiooni laenude sõlmimise asjus kuuluvad Kohtu- ja siseministeeriumi kinnitusele kokkuleppel Majanduseministriga. Sama määruse lisa § 10 ja Omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse (RT 78 — 1919) järele kuuluvad maavolikogu otsused ning tegevus Kohtu- ja siseministri järelevalvele ainult seadusepärasuse suhtes.

B. Eriülesandeid:

1. Valdade territooriumite piiride kindlaksmääramine (VSKK 173 — 1917, art. 953, V osa § 1).

2. Alevite eraldamine valdadest iseiseisvateks omavalitsuse üksusteks (Aleviseaduse § 8. VSKK 187—1917, art. 1082).

3. Maavalitsuse tulude ja kulude eelarve, samuti eelarveliste tulude ja kulude aruande kinnitamine (RT 18/19 — 1920, seadus 83. III ja IV osa).

4. Oma võimkonnas olevate maa-alade kohta sundmääruste maksma panemine (VSKK 173 — 1917, art. 953, I osa lisa § 7):

- a) Rahva tervishoiu korraldamise seaduse (RT 2 — 1928) § 15 alusel (26 erijuhtu);
- b) Semstvo seaduse (VSKK 157 — 1917, art. 870) § 108 alusel (13 erijuhtu);
- c) Suvituse- ja ravitsuskohtade seaduse (RT 109/110 — 1925) § 13 alusel;
- d) Tööstusseaduse (VSKS XI. k. 2. j.) § 171 alusel;
- e) Kaubandusametite, ladude ja kontorite teenijate normaalpuhkeaja kindlustamise seaduse (VSKK 270 — 1906, art. 1894 ja 150 — 1907, art. 1150 ja RT 57 — 1930, art. 385) § 9 alusel (7 erijuhtu);
- f) Ehituseseaduse (VSK XII k. 1. j.) § 213 alusel;
- g) Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse (RT 50 — 1927) § 38 alusel;
- h) Avalikkude algkoolide seaduse (RT 46 — 1931) § 12 alusel;
- i) Jõuvankrite seaduse (RT 30 — 1929) § 17 alusel.

Seega kokku umbes 52. erijuhul.

5. Suvituse- ja ravitsuspaikade tervishoidliku kaitse alla võtmiseks ettepaneku tegemine (RT 109/110 — 1925, s. 64 § 4).

6. Avalikkude matmispaikade asutamise otsustamine, samuti valdade matmispaikade asutamise ja laiendamise otsustamine (RT 171/172 — 1925, s. 86 § 4).

7. Avalikkude matmispaikade maksunormide kindlaksmääramine (RT 67 — 1926. Sisemini 31. VIII. 1926. a. määruse § 35).

8. Maakonna hoolekande kava, eelarvete ja aruannete kinnitamine (Hoolek. sead. § 197 p. 1).

9. Maakonna hoolekandeaustite ellukutsumise, laiendamise, ümberehitamise ja kinnisvara omandamise küsimuste otsustamine (Sama § 197 p. 2).

10. Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile hoolekande otstarveteks riikliku toetuse saamiseks esinemise küsimuste otsustamine (Sama § 197 p. 3).

11. Hoolekandeaustuste ja ametkonna koosseisude kinnitamine (sama § 197 p. 4).

12. Hoolekande alal tegutsevatele organisatsioonidele toetuse määramine (sama § 197 p. 5).

13. Maavalitsuse hoolekande tegevuse järele valvamine ja temale juhiste andmine (sama § 197 p. 6).

14. Nende küsimuste otsustamine hoolekandeval, mis seaduse järele maavalitsuse võimkonda antud ja mida maavolikogu võtab oma otsustamisele (sama § 197 p. 7).

15. Keskkoolide avamise ning ülalpidamise otsustamine (Aval. keskkoolide sead. § 6 — RT 155/156 — 1922).

16. Keskkooli õpemaksu suuruse ja õpemaksust vabastavate kehvemate õpilaste protsendi alammäära otsustamine (sama § 11).

17. Maavolikogu liigete arvu kindlaksmääramine (Maavolikogude valimise sead. § 71. RT 100 — 1926).

18. I. ja II. kl. teede määramises arvamuste avaldamine ning ettepanekute tegemine Vabariigi Valitsusele ja Teedeministrile (Maanteede seaduse § 5. RT 48 — 1928).

19. Erakulul ehitatavate ja korraspeetavate avalikkude teede kui ka talve- ja jalgteede alla maa võõrandamise, samuti nende alla perioodiliselt tarvisminevate maade eraldamise ja nende maade eest tasumaksmise otsustamine (sama § 12).

20. Uute I. ja II. kl. teede avamise ja ehitamise, samuti vanade kaotamise suhtes ettepanekute ja arvamuste avaldamine Vabariigi Valitsusele ja Teedeministrile (sama § 15).

21. Alevi piirkondadest läbistavate maavalitsuse korraldusel maavalitsuse teedekapitali arvel ehitatavate ja korrasheitavate teede määramises arvamuste avaldamine Teedeministrile (sama § 18).

22. III. kl. teedele kilomeetripostide ülesseadmise valdadele sunduslikuks tegevise otsustamine (sama § 23).

23. Naturaalkohustiste alusel korraspeetavate teede üksuste hindamise aluste ja selle põhjal teeüksuste arvu määramine ja valdade vahel jaotamine (sama §§ 24 ja 25).

24. Maavalitsuse teedekapitali heaks võetavate maksude normide määramine

esitamiseks Majanduseministrile kinnitamiseks (sama §§ 30 ja 58).

25. Maavalitsuse teedekapitali tulude ja kulude eelarve, aruande ja tegevuskavade koostamiseks maavalitsusele juhiste andmine (sama § 38).

26. Piirituse- ja viinamüügi eesõiguse maavalitsuse kätte võtmise küsimuse otsustamine (Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 3. RT 50 — 1927).

27. Restoraanide avamiseks nõusolekute avaldamine (sama § 6).

28. Kogu maakonna piirkonnas alkoholiste jookide müügi keelamise otsustamine (sama § 12).

29. Riigikassast tulu- või ärimaksu kindlustusel maavalitsuse jooksvate kulude katteks avansi võtmise otsustamine (Juhtnõõride avansside andmise kohta riigisummadest § 1. RT 19 — 1929).

30. Vallaametnikkude töö ja palgaolude kindlaksmääramine (Aj. sead. vallaametnikkude töö ja palgaolude korraldamise kohta. RT 69/70 — 1920).

31. Alevi plaani kinnitamine (Aleviseaduse § 8. VSKK 187 — 1917, art. 1082).

32. Valida seadusega ettenähtud ametitesse ametnikke ja määrata kindlaks nende ametnikkude palk (Semstvo seaduse § 62 p. 1. VSKK 157 — 1917, art. 870).

33. Määrata kindlaks maaomavalitsuse täitvate organite tegevuskord ja varustada neid vastavate juhistega (sama § 62 p. 2).

34. Määrata kindlaks maksvates seadustes ette nähtud maaomavalitsuse maksude määrad (sama § 62 p. 4).

35. Kustutada lootuseta või valesti arvestatud maaomavalitsuse maksusid, maksuvõlgasid ja -trahve (sama § 62 p. 6).

36. Anda juhiseid maaomavalitsusele kuuluvate või tema valdusel ja korraldusel olevate kapitalide ja teiste varade valitsemiseks, samuti ka maaomaval. asutiste võimkonda kuuluvate ravitsus-, heategevate ja teiste üldkasulikkude asutiste valitsemiseks (sama § 62 p. 7).

37. Kinnisvarade omandamise ning võõrandamise otsustamine (sama § 62 p. 8).

38. Moodustada erikapitale rahva tootluse, hoolekande ja teiste tarvete alal (sama § 62 p. 9).

39. Teha maaomavalitsuse tarveteks laene, nende hulgas ka pantlaene ning lühiajalisi laene maaomavalitsuse erikapitalidest (sama § 62 p. 10).

40. Korraldada näitusi (sama § 62 p. 13).

41. Kontrollida maavalitsuse tegevust ja aruandeid ja läbi vaadata kaebusi maavalitsuse peale (sama § 62 p. 14).

42. Võtta vastutusele maavolikogult valitud kui ka teisi maaomavalitsuse ametnikke ja tagandada ajutiselt kohustuste täitmiselt maavolikogult valitud isikuid juhtumitel, kui nende vastu on algatatud kriminaalsüüdistus (sama § 62 p. 15).

43. Keskvalitsuse poolt ettepanud küsimustes arvamuste avaldamine (sama § 62 p. 16).

44. Uute laatade ja turgude lubamine, nende ärajätmine ja ühest kohast teise üleviimine, samuti ka olemasolevate laatade ja turgude tähtpäevade muutmine, või nende sisemine mahutamine nendele määratud asukohtade piirides (sama § 64 p. 4).

45. Avalikkudele sõiduriistadele takside määramine (sama § 64 p. 6).

46. Vallavolikogude otsuste kinnitamine:

- a) vallaomavalitsusele kuuluvate kinnisvarade võõrandamise ja pantimise kohta;
- b) lepingute sõlmimise kohta, mille tähtaeg enam kui kümme aastat;
- c) laenutegemise kohta (sama § 64 p. 7).

47. Maa-arstide tegutsemiseks juhiste andmine (Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 17 p. 10 ja § 21. RT 2 — 1928, art. 8).

48. Maakonna tervishoiunõukogu kokorraldama maksmapanemine (sama § 25).

49. Tervishoiuallasse puutuvate majanduslike ja administratiivsete küsimuste lahendamiseks täitvate komisjonide ellukutsumine ja nendele tegutsemiseks juhiste andmine (sama § 26).

50. Maakonna tervishoiu-jaoskondade piiride määramine (sama § 28).

51. Jaoskonna-arstidele arstlikeks ja tervishoidlikeks ülesanneteks juhiste andmine (sama § 29 p. 13).

52. Maaomavalitsuse poolt ülalpeetavate õpeasutiste õpejõudude valimine või selleks õiguse andmine maakonna haridusnõukogule (Õppejõudude teenistuse seaduse § 41. RT 59 — 1931, art. 461).

53. Avalikkude algkoolide võrgu kava heakskiitmine esitamiseks Hariduse- ja sotsiaalministrile kinnitamiseks (Avalikkude algkoolide seaduse § 21. RT 46 — 1931, art. 348).

54. Esindajate valimine mitmesugustesse komisjonidesse, nagu:

- a) Kinnisvarade hindamise maakonna komiteesse 3 esindajat (RT 67 — 1924, sead. 22 § 17);
- b) Maakonna hariduse-nõukogusse 2 esindajat (Eestimaa koolivalitsuse aj. korralduse § 21);
- c) Keskkoolide hoolekogusse (Aval. keskkoolide sead. § 82);
- d) maakonna veekomisjoni 2 esindajat (Läbi võõra maa maaparandamise otstarbel vee juhtimise kohta seaduse § 20. RT 118 — 1921);
- e) Maavolikogu valimise maakomiteesse 2 esindajat (Maavolikogude valimise seaduse § 8. RT 100 — 1926, s. 118).

55. Vangla kuraatori valimine (Vangimajade valitsuskorra §§ 5 ja 9. RT 5 — 1919).

C. Lõppmärkeid:

Eeltoodud maavolikogude ülesannete loetelu peaks näitama kõigile, et maakonna-omavalitsuse esinduskogul on küllaldaselt asju arutada ning otsustada, asju, mis vajavad just rahva huvides ei mitte mõne määratava maavanema või ministeeriumi ametniku rohelise laua tagant ning paberite virnade vahelt otsustamist, vaid rahva oma esindajate arutamist, kaalumist ning lahendamist.

Muidugi, kui ülaltoodud ülesandeid loeb mõni maaomavalitsuse mõtte vastane või keskvalitsuse võimutseda tahtev direktor, siis need leiavad ka nende mõtteviisi kohaselt, et kõiki neid ülesandeid võiks anda ametnikkude lahendada. Kuid millega siis erineb sellane isik sellest lihtsamelisest maamehest, kes käesolevate ridade kirjutajale tõendas nähtavasti oma kindla veende järele, et mis seitset ministeeriumi meie väiksel riigil vaja on, aitab riigivanemast, kellel on kaks abi ja need võiksid väga hästi ning odavasti kõik meie riigi asjad korraldada ning valitseda.

Seadustega vastolulisi määrusi.

Meil kujunenud seadusandluse viisi juures peaaegu iga seadus võimaldab Vabariigi Valitsusel ja üksikutel ministeeriumitel anda määrusi, juhtnööre, elluviimise, teostamise jne. määrusi. Ja kui mõni aeg pärast seaduse ja terve rea määruste ilmumist hakkavad tulema muutmised ja muutmiste muutmised, siis vaene kodanik, kellel nendega tegemist, orienteerri ja katsu neid meelespidada. Meil peetakse heaks seadusetundjaks inimest, kes teab millised seadused, määrused, juhtnöörid ja nende muutmised on antud ning kust neid leida, kuna nende sisu teadmist ei peeta nii väga tähtsaks.

Kuid see pole veel ainuke pahe. Paha tihti mõne seaduse alusel antud määrused on vastolus seaduse enesega. Siin tekitavad arusaamatused, mis kutsuvad esile pahandusi ametasutuste vahel ja tülikaid protsesse kohtus.

Selliste seadustega vastolus olevate määruste hulka kuulub ka „Avalikkude algkoolide seaduse § 28 teostamise määrus“, mis antud Hariduse- ja sotsiaalministeeriumilt ja avaldatud R. T. nr. 89 — 1931.

Avalikkude algkoolide seaduse § 28 kõlab nii: „Kui mõnele üksikule koolikohuslikule lapsele võõra valla, alevi või linna kool asub märksa lähemal kui oma valla kool, siis on sellel lapsel õigus õppida lähemas koolis, kui selleks leidub ruumi. Kui aga selliseid lapsi koguneb teistest valdadest mõne valla, alevi või linna koolile üle 10% laste üldarvust selles koolis, siis on need vallad, kust lapsed pärit, kohustatud kandma proportsionaalselt nende laste arvu kooli jooksvaid majanduslikke kulusid“.

Selle paragrahvi mõiste kooli jooksvate majanduslike kulude suhtes peaks olema selge kõigile. On öeldud arusaadavalt, et j o o k s v a d m a j a n d u s l i k u d k u l u d kantakse proportsionaalselt laste arvule. Millegipärast mainitud ministeerium oma määrusega seletab seadust kitsendavalt majanduslike kulude mõiste suhtes. Määruse § 3 viimane lause ütleb: „Kooli jooksvate majanduslike kulude all tuleb mõista kütet, valgustust ning puhastust“. Kuid kooli majanduslikud kulud ei seisa ainuüksi küttes, valgustuses ja puhastuses, vaid seal on rida muid kulusi, mis kahtlemata on sama majanduslikud kui kõnestatud küte, valgustus ja puhastus. Kas kooliruumide üür, kantsleitarted, asjaajamise raamatud, post, inventari muretsemine, olemasoleva paran-

damine ja korrashoid, hoonete jooksvad parandused, õppetarbed, õppeabinõud, õpilaste raamatukogu, kooliapteek, võimlemise- ja spordiriistad ning tarbed jne. pole tarvilikud kooli ülalpidamiseks ega kuulu majandusliku tarvete hulka? On selge igale, kes tunneb kooli ülalpidamiseks vajalisi tarbeid, et eelmainitud kuld on paratamatud igale algkoolile, ning peavad kuuluma majanduslike kulude hulka.

Sest on arusaadav, et kõik kooli ülalpidamiseks vajalised tarbed moodustavad majanduslike kulude kompleksi, millest kooli ülalpidajal omavalitsusel pole mingisugust tulu. Kui mõne kuhuartikli, näit. inventari muretsemise vastu tahetakse vaielda, siis ka see on põhjendamatu ja ekslik. Kui, näit. oletada, et teatud vallal ühes koolis on 70 last ja kaks last paigutatakse töötama ühele koolilauale, siis sellel vallal oma laste jaoks on tarvis 35 lauda. Kui aga naabervaldadest koguneb juure 20 last, siis kooli ülalpidaja vallavalitsus on kohustatud juure muretsema 10 koolilauda. Kas siis kooliülalpidajal pole õigust tehtud kulusid tagasi saada neilt omavalitsustelt, kust lapsed pärit! Kahtlemata on tal selleks õigus seaduse selge eeskirjade alusel. Seda õigust ei saa ka kitsendada Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi määrus, sest ühe valla kodanikud oma maksudega ei ole kohustatud andma algkooli haridust teise valla kodanike lastele. See oleks vastolus ka Põhiseaduse § 83 eeskirjadega.

Määruse tagajärjed on aga õige kurvad. Omavalitsused keelduvad üksteisele majanduslike kulude tasumisest tegeliklike kulude ulatuses. Tasutakse vaid eelmainitud kolme kuhuartikli piirides. On tekkinud pahandusi, kohtuskäimisi, üksteise laimamisi jne. Kooli ülalpidajad omavalitsused aga on sattunud majanduslikesse raskustesse — ühise kooli ülalpidamiseks on tehtud suuremaid väljaminekuid kui oleks olnud tarvis ainult oma tarvete ulatuses. Vastavad tasusummad naaberomavalitsustelt on võetud küll eelarvesse, aga need jäävad laekumata.

Parandust ja muudatust sellesse ebamäärasesse seisukorda on tarvis ja võimalikult kiiresti. Kõne all olnud seaduse paragrahvi teostamiseks pole vajagi mingisugust määrust, sest seaduse sisu on küllaltki selge. Küllaldane oleks kui eelpooltoodud seadusega vastolus olev määrus kaotataks.

K. V.

Välismailt.

Belgia „Administratiivpäeva“ puhul.

Vaevalt leidub veel mõni teine maa, kus säärase huviga, püsivusega ja anduvusega, säärase väsimatusega töötatakse valitsemisse ehk administratsiooni puutuvate küsimuste kallal, kui Belgias. Seal pandi alus praegu laialiselt maad võtnud administratiiv-teaduste liikumisele (1907). Härra de Vuyst'i eesvõttel ja härrade parun Tibbaut, van Overbergh'i, Otle'i ja Pien'i kaasabil asuti esimese rahvusvahelise administratiiv-teaduste kongressi kokkukutsumisele. Kongress tuli kokku Brüsselis 1910. a. Kongressil härra De Vuyst'i ettepanekul moodustati Administratiiv-teaduste rahvusvaheliste kongresside alaline komisjon (Brüsselis). Ilmasõja tõttu võis teine kongress tulla kokku alles 1923. a. — samuti Brüsselis, sellest kongressis võttis osa ka Eesti ning määras tähendatud alalisse komisjoni oma esindaja (E. Maddison'i). Järgmised kongressid olid Pariisis (1927), millest võttis osa ka Eesti — ja Madriidis (1930). 1930. aastal alalisest komisjonist moodustati rahvusvaheline administratiiv-teaduste instituut, kelle liikmeks on ka Eesti (esindaja E. Maddison). Kõigis maades — kes olid esindatud alalises komisjonis tekkisid rahvuslikud sektsioonid (1930. a. nad muutusid automaatselt rahvusvahelise administratiiv-teaduste instituudi sektsiooniks). Instituudil on oma häälekandja „Revue internationale des Sciences Administratives“, mis ilmub härra E. Le-soir'i peatoimetusel. Käesoleval aastal kongress tuleb kokku Viinis, kus esinevad ettekannetega Shveitsi viitse-kantsler dr. Leimgruber (Ametnike juriidiline seis-

kord), prof. Gascon y Marin (Vaieldavad administratiiv-asjad) ja Poola kõrgema administratiiv-kohtu esimees Kopozenski (Töö ümberkorraldamine administratiiv-asutustes). Need ettekanded on koostatud instituudi rahvuslikelt sektsioonelt saadud materjalide põhjal (vastavad ülevaated Eesti kohta on koostanud E. Maddison, A. Palvadre ja J. Klesment).

Belgia pannud aluse rahvusvahelisele liikumisele, koondanud administratiiv-teaduste instituuti kaugelt suurema osa riike, püüab elustada ka rahvuslike sektsioone tööd, andes ise selleks eeskuju. Lähemal ajal, 3.—5. märtsil k. a., korraldatakse Brüsselis „Administratiiv-päev“ (Journées Administratives). „Administratiiv-päeva“ korraldab Belgia rahvuslik sektsioon, kelle hingeks on selle president — härra P. de Vuyst, kes ühtlasi ka instituudi viitse-president. Päevakorras terve rida tähtsaid küsimusi, nagu ametnike ettevalmistamine ja haridus, omavalitsused, administratiivne dokumentatsioon ja selle meetodid, vaieldavad administratiiv-asjad, administratiiv-näitused jne. Referentidena esinevad paljud rahvusvaheliselt tuntud nimedega isikud. Ettekanded on ilmunud trükis — kaunis mahuka köitena — (hind 25 Belgia franki) ja pakuvad väga palju huvitavat materjali igaühele, kes vähegi tunneb huvi tähendatud küsimuste vastu. Jääks soovida, et kaivatsetud „Administratiiv-päev“ igati õnnestuks. Selle üle saame otsustada, kui ilmunud päeva protokollid.

*E. Maddison,
Instituudi Eesti sektsiooni
esimees.*

E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 24. jaanuaril 1933. a. Tallinnas.

Koos 8 juhatuse liiget.

§ 1.

Põllutöökoja poolt kokkukutsutud piima propaganda toimkonna asutamise ja organiseerimise koosolekust osavõtmise küsimus.

Põhimõtteliselt leiab pooldamist Põllutöökoja algatus piima propaganda toim-

konna asutamiseks ja organiseerimiseks ning otsustatakse saata Liidu esitajaks asutamise koosolekule Liidu aseesimees P. Männik.

§ 2.

Maanteede ja ehit. osakonna ettepanek ehituste järelevalve asjus.

Maanteede ja ehit. osak. poolt on väljatöötatud ehitusjärelvalve teostamise kava ja ühtlasi ka ehitusvalve teostajate-

eriteadlaste võrgu kava ning palutud Liitu toetada osakonna ettepanekut.

Otsustatakse pöörata kõikide maavalitsuste poole ning põhimõtteliselt pooldada osakonna poolt väljatöötatud kava, kuid vastavate kokkulepete sõlmimine ja konkreetsete sammude astumine jätta iga maavalitsuse enese hooleks ja otsustada.

§ 3.

Jõe lehtme vallaval. kiri viinatšekkide asemaksu väljamaksmise asjus.

Jõe lehtme vallavalitsus on pööranud Harju maavalitsuse poole, et viinatšekkide asemaks 1932. a. eest võimalikult kiirelt väljamakstaks, millist palvet maavalitsus omalt poolt toetab ja Liidule palve seisukoha võtmiseks ning sammude astumiseks esitab.

Otsustatakse pöörata veel kord Majanduseministeeriumi poole palvega, et ministeerium vallavalitsustele nimetatud asemaksu võimalikult kiirelt väljasaadaks. Ühtlasi teatada Jõe lehtme vallavalitsusele, et selles asjas kõik vastavad sammud on astunud ja läbirääkimised peetud.

§ 4.

Senno vallaval. kiri Hoolekande seaduse muutmise kohta.

Senno vallavalitsuse poolt on pööratud Liidu poole palvega, et viimase poolt astutaks samme Hoolekande seaduse vastavate peatükkide muutmise asjus ning kaotataks olukord, kus üks omavalitsus teise kulul kergel käel toetust saaks anda, kuna sarnane olukord on ebaloomulik ja võib üksikute omavalitsuste majapidamisi viia äärmiselt raskesse seisukorda.

Kuna Liidu büroo poolt on väljatöötatud Hoolekande seaduse muutmise kava, siis otsustatakse nimetatud kiri võtta materjaliks seaduse kava väljatöötamisel.

§ 5.

Majanduseministeeriumile Maksupeakomitee kandidaatide teatamine.

Maksupeakomitee uuteks kandidaatideks otsustatakse teatada Majanduseministeeriumile P. Männik, J. Depman, S. Leidtorp, H. Lauri ja F. Vellner.

§ 6.

Saaremaa vallasekretäride vahed kirilauajuhendi pidamise ja hobuste registreerimise kaotamise kohta.

Saaremaa vallasekretäride seltsi koosolekul 15. dets. 32. a. on otsustatud esineda palvega Liidule, et vallavalitsustes kaotataks lauajuhendi pidamine ja hobuste registreerimine.

Kuna uute määruste ja juhtnööride järele hobustepasside kohta on hobuste registreerimine määruses kaotatud, siis esimene küsimus langeb ära. Mis puutub aga lauajuhendi pidamise kaotamisse, siis otsustatakse pöörata kõikide maavalitsuste poole teadasaamiseks, kas maavalitsused on katseliselt üksikutes valdades kaotanud lauajuhendi pidamise ja kui võrt see on olnud otstarbekohane, ning millisel seisukohal asuvad maavalitsused selles küsimuses.

§ 7.

Maavolikogude kodukorra, valimisseaduse ja omavalitsuste järelevalve seaduse muutmise küsimus.

Liidu büroo poolt on väljatöötatud nimetatud seaduste muutmise kavad, mida otsustatakse paljundada ja saata laiaili tutvumiseks kõigile nõukogu liikmetele ning ühtlasi küsimus võtta Liidu nõukogu koosoleku päevakorda.

§ 8.

Liidu nõukogu kokkukutsumise küsimus.

Otsustatakse Liidu nõukogu kokkukutsuda 14. veebr. s. a. Harju maavalitsuse ruumides kell 10 hommikul. Revisjonikomisjon otsustatakse kokku kutsuda 13. veebr. s. a. kell 10 hommikul.

Nõukogu päevakord määratakse kindlaks järgmiselt:

1. Liidu 1932. a. aruanne.
2. Liidu 1933. a. eelarve.
3. Revisjonikomisjoni liikmete valimine.
4. Ettepanekud Maavolikogude kodukorra, -valimisseaduse ja Omavalitsuste ajutise järelevalve seaduse muutmiseks. Ref. P. Männik.
5. Omavalitsuste ja ta elanikkonna õigusliku vahekorra reguleerimisest. Ref. V. Smetnin ja F. Vellner.

**Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu
koosolek 14. veebr. 1933. a. Tallinnas,
Harju maavalitsuse ruumes.**

Koos on 36 nõukogu liiget. Koosolek algab kell 10.45.

Koosoleku juhatajateks valitakse H. Lauri ja P. Männik ning protokoll kirjutatakse F. Vellner. Koosolekut asub juhatama H. Lauri.

Nõukogu liige V. Rebane teeb ettepaneku päevakorra V punkt päevakorrast välja jätta, kuna päevakord on liigagi kuhjatud ning ühe päevaga on võimata kõiki küsimusi läbi arutada.

Nõukogu liige J. Depman teeb ettepaneku täiendada päevakorda uue punktiga — Maaõpetajate palga küsimusega.

Võetakse vastu seisukoht võtta punkt V maaõpetajate palga küsimus ning punkt VI jätta esialgselt päevakorda kuni selgub edaspidise koosoleku käigu järele, kas seda on võimalik jätta päevakorda või mitte.

§ 1.

Liidu 1932. aasta aruanne.

Revisjonikomisjoni esimees V. Rebane kannab ette protokollis revisjonikomisjoni koosoleku kohta äramärkides, et revisjonikomisjon on leidnud Liidu asjaajamise ja raamatupidamise revideerimisel kõik korras olevat, kuid näeks Liidu asjaajamises üksikuid parandusi, mis märgitud revisjonikomisjoni protokollis.

Liidu esimees H. Lauri annab selgitava ülevaate Liidu aruande kohta ning revisjonikomisjoni protokollis ettetoodud märkuste kohta.

Nõukogu liikme J. Depmani ettepanekul kinnitatakse Liidu tegevuse ja rahaline aruanne ühel häälel.

§ 2.

1933. aasta eelarve.

Liidu esimees H. Lauri annab selgitava ülevaate juhatuse poolt koostatud eelarve kohta tähendades, et eelarve on koostatud laekuvate tulude piirides ja võimalikult kokkutõmmatult.

Võetakse vastu V. Rebane ja H. Lauri ühine ettepanek valdada maksustamise küsimuses Liidu heaks, et Liidu juhatuse võtab põhjalikule kaalumisele valdade liikmemaksu küsimuse ning astub selleks ühendusse valdadega ja esineb siis edaspidi nõukogule juba kindlate väljatöötatud ettepanekutega.

Omavalitsustegelase kalendri väljaandmise küsimus otsustatakse eitavalt ning

otsustatakse eelarves ettenähtud 1000 kr. nii tulude kui ka kulude osas kustutada.

„Maaomavalitsuse“ toimkonna asutamise küsimus jäetakse juhatuse hooleks.

Liidu juhatuse poolt esitatud eelarve võetakse vastu ühel häälel parandusega, et nii tulude kui kulude osas 1000 kr. omavalitsustegelase kalendri väljaandmiseks kustutatakse. Eelarve võetakse vastu tasakaalus 10 579 krooni 91 senti.

§ 3.

Revisjonikomisjoni liikmetele valimine.

Revisjonikomisjoni liikmeteks valitakse tagasi kõik endised — V. Rebane, J. Depman, E. Laanberg ja H. Rõõm.

§ 4.

Ettepanekuid Maavolikogude kodukorra, Maavolikogude valimisseaduse ja Omavalitsuste ajutise järelevalve seaduse muutmise kohta.

Küsimuse üle refereerib Liidu aseesimees P. Männik.

Keskvalitsuses maaomavalitsuse reformi küsimus praegu seisab. Kuna aga maakonnaomavalitsustes on vajaline ettevõtte ümberkorraldusi, siis leidis Liidu juhatuse, et tuleks läbi viia ajutine reform ning vastavalt sellele on väljatöötatud ka vastavate seaduste muutmise kavad. Ka välismaal, eriti Saksamaal, on maakonna — kreisivalitsustes ettevõtetud rida ümberkorraldusi ja kokkutõmbamisi ning see on vajaline ka meie oludes. Meil on kõneldud Valga, Petseri ja Järva maakondade liitmisest teiste maakondadega. Kuid maakondade liitmise küsimus on väga õrn küsimus ning sellepärast tuleks see küsimus esialgu jätta lahtiseks.

Vaadeldes maavalitsuste eelarveid näeme, et need alates 1930/31. a. on järjekindlalt kokkutõmmatud ning 1933/34. a. eelarve võiks moodustada ainult poole 1930/31. a. eelarvest. Praeguse maavalitsuste organisatsiooni ja korralduste juures on raske veel vähendada administratsiooni kulusi. Kuid kuna tulude vähenemise tagajärjel on maavalitsustel tarvis leida ka kulude vähendamisi, eriti aga administratsiooni alal, siis on see võimalik ainult maakonnaomavalitsuste organisatsiooni ümberkorraldamise teel.

Kõige pealt tuleks võtta muutmisele 1917. aastal maksmapandud Maakonna nõukogu ajutine kodukord, mis on prae-

guste maakonnaomavalitsuste korralduse ja tegevuse aluseks, ning milline sisaldab palju elamäärasusi ja vastuoksusi.

Kõige pealt tuleks maavolikogude kodukorras läbiviia terve rida redaktsioonilisi ja tehnilisi parandusi, kuid selle juures ei pääse mööda ka olulistest sisulistest muudatustest.

Kulude kokkuhoiust tingituna tuleks maavalitsuse liigete arv määrata kindlaks kolme peale; sellega vähendaksime üleriiklikult 14 maavalitsuse liikme kohta, mis annab tunduva kulude kokkuhoiu. Samuti tuleb revisjonikomisjoni liikmete arv kindlaks määrata kolme peale, mis samuti võimaldab maakonnaomavalitsuste kulusi kokkutõmmata. Maavalitsuse esimehe ja maavalitsuse esimehe abi nimetuse asemele tuleks võtta maavanem ja maavanema abi. Maavalitsuse liikmete suhtes tuleks sisse tuua vanuse ja teenistuse staaš, mis on vajaline selleks, et maavalitsuse liikmeks ei pääseks täiesti asjatundmatud isikud.

Et ärahoida maavolikogude intrigeerimist maavalitsuse moodustamisel tuleks anda õigus Vabariigi Valitsusel määrata maavalitsuse liikmed, kui sellega toime ei tule maavolikogu kahel esimesel koosolekul.

Maavalitsuse sekretär oleks maavalitsuse ametnik ning temalt tuleb nõuda kindlat teenistuse staaši.

Maavanema võimu tuleb suurendada ning temale õigus anda seismapanna maavalitsuse, osakondade, liikmete ja ametnikkude otsusi, korraldusi ja tegevuse, kui need pole kooskõlas seaduste ja määrustega ning maavolikogu ja maavalitsuse otsustega. Vastaval osakonnal, liikmel või ametnikul jääks aga õigus appelleerida maavalitsusele, kelle otsus oleks lõpulik.

Maavalitsuse koosoleku kvoorum koosneks kahest liikmest, nende hulgas maavanem või tema abi. Otsused maavalitsuse koosolekul tehakse lihthälteenamusega, kuna häälte poolekslangemisel loetakse vastuvõetuks see ettepanek, mille poolt hääletas maavanem või tema äraolekul maavanema abi.

Maavolikogu juhatus tuleks kaotada ja maavolikogu koosolekuid juhataks maavanem või tema abi, kuna see oleks palju otstarbekohasem kontakti loomiseks maavalitsuse ja maavolikogu vahel.

Et tagada üleriiklikult ühtlast asjaajamist ja korda paneks Vabariigi Valitsus maksta üksikasjalise maavolikogu ja

maavalitsuse kodukorra, kus juba lähemalt oleks äramääratud maakonnaomavalitsustesse puutuvad juhtnöörid.

Maavolikogude valimisseadusesse tuleks sisse tuua vastavalt Riigikogu valimisseadusele kautsjoni nõue nimekirjade esitajatelt, kusjuures kautsjoni määraks oleks 200 krooni.

Et piirata nimekirjade uputust maavolikogude valimisel, ei võiks esitatud nimekirjade ühenduses olevate nimekirjade arv tõusta üle poole valitavate volikogude liikmete üldarvust.

Ühtlasi tuleks kaalumisele võtta ka volikogude liikmete arvu vähendamise küsimus, mis ühelt poolt annaks kulude kokkuhoiu ja teiselt poolt muudaks volikogud rohkem töökoosolekuteks.

Kolmandaks tuleks muutmisele võtta Omaval. ajutine järelvalve seadus selles mõttes, et järelvalve asutus, kui tema leiab maavolikogu otsustes seadusevastasust, samuti ka maavalitsuse tegevuses seaduse rikkumisi, siis on järelvalve asutusel õigus vastavaid seadusevastaseid otsusi panna seisma või määrata tähtaeg seadusliku korra maksmapanemiseks. Järelvalve asutuse otsuse peale võib maavalitsus adm. kohtu korras kaebust tõsta.

Selle korraldusega oleks saavutatud normaalsem olukord, kus järelvalve asutus ei tarvitseks iga tühise asja pärast kohtu minna, vaid võib selle lahendada palju lihtsamalt — vastava otsuse seismapanekuga. Ka tegelikus elus talitakse praegu niimoodi.

Läbiviies nende kolme seaduse parandused siin ettetoodud põhimõtte alusel, leiab referent, et sellega oleks suur samm edasi jõutud maakonnaomavalitsuse reformi alal. Siin ettetoodud põhimõtted peaks aga olema üldiselt vastuvõetavad, kuna nad põhjenevad peajasjalikult Liidu nõukogu poolt 1931. a. vastuvõetud põhimõtetele maakonnaomavalitsuste ümberkorraldamise kohta.

Algavad läbirääkimised.

Võetakse vastu Vainola ja Kohveri ühine ettepanek, et küsimuse üksikasjalik arutamine anda komisjoni, kes väljatöötaks üksikasjalikud parandusettepanekud ja need esitab õhtupoole nõukogule. See ettepanek saab poolt 20, vastu 1 hääl.

Komisjoni liigete arv määratakse kindlaks viiele, kuuendaks referent. Komisjoni valitakse: Kohver, Rebane, Gefria, Laanberg ja Pärilin. Otsustatakse teha lõuna vaheaeg kuni kella 19.00.

Koosolek algab uuesti kell 19.30. Kuna

H. Lauri puudub ja P. Männik on määratud asja ettekandjaks, valitakse koosoleku juhatajaks O. Pärlin.

Aruandja P. Männik kannab ette komisjoni ettepanekud ja parandused, mille järele asutakse läbirääkimistele.

Peale pikemaid vaidlusi üksikute §§ juures, võetakse Maavolikogude kodukorra muutmise põhimõtted vastu. Vastava üksikasjalise seaduse-eelnõu väljatöötamine, redigeerimine ja esitamine vastavatele asutustele jäetakse juhatuse hooldeks.

Maavolikogu valimisseaduse muutmise põhimõtted referendi poolt ettekantud kujul, leitakse olevat täiesti vastuvõetavad. Sellega otsustatakse sisseseada maavolikogude valimise kautsjon 200 kr, ulatuses ja nimekirjade arvu piiramiseks ei või nimekirjade ühenduses olevate nimekirjade arv tõusta üle poole valitavate volikogu liikmete üldarvust.

Omavalitsuse ajutise järeelvalve seaduse muutmise põhimõtted referendi poolt ettetoodud kujul kiidetakse heaks. Selle järele tuleks muuta eelnimetatud seaduse §§ 4 ja 5 vastavalt sellele, et järeelvalve asutusel oleks õigus maavolikogude seadusevastaseid otsusi panna seisma ja saata neid tagasi ümberotsustamiseks, kui ta neis leiab seaduserikkumisi. Kohtu- ja siseministri otsuse peale võib vastav maavalitsus või volikogu liige tõsta kaebuse adm. kohtu korras. Samuti kui kohtu- ja siseminister leiab maavalitsuste tegevuses seaduse rikkumisi, võib ta määrata tähtsaja seadusliku korra maksmapanemiseks. Maavalitsusel jääks õigus järeelvalve asutuse peale tõsta kaebus adm. kohtu korras.

Vastavalt nendele põhimõtetele volitatakse juhatust väljatöötama vastavad seaduse muutmise kavad ja need esitama vastavatele keskasutustele.

Ühtlasi peetakse soovitavaks, et Maavolikogude kodukorra muutmise seadus saaks maksmapandud juba uute maavolikogude volituste ajaks. Maavolikogude valimisseadus tuleks aga maksta panna võimalikult kiirelt nii, et selle järele sünniks juba uute maavolikogude valimised. Peetakse soovitavaks, et juhatuse nende kavade esitamisel hoolitseks selle eest, et kõik need kolm seaduse muutmise kava tuleks arutusele korraga ja läheks läbi või-

malikult ühel ajal, kui maakonnaomavalitsuste ajutise ümberkorraldamise seadustena.

P. Männik tõstab üles küsimuse kas ei tuleks ühtlasi maakonnaomavalitsuste ajutise ümberkorraldamisega uuesti üles tõsta vallaomavalitsuse reformi küsimus.

Leitakse, et kui maakonnaomavalitsuste ajutine reformi küsimus üles keriks ja läbiviitakse, siis juhatuse ka võimalikke samme astub, et ka vallaomavalitsuste reform liikuma hakkaks.

Vatter tõstab ülesse küsimuse, et kas ei tuleks täna vastuvõetud põhimõtted maavolikogude valimisseaduse muutmise alal laiendada ka vallavolikogude valimisseadusele ning sellega vastavalt ka vallavolikogude valimisseaduses läbi viia kautsjoni esitamise nõue ja nimekirjade arvu piiramine.

Leitakse, et see küsimus ei ole tänases päevakorras ning sellepärast on praegu selle üle raske otsustada, küll aga peetakse soovitavaks, et juhatuse küsimust kaaluks ja järgmisel Liidu nõukogu koosolekul juba kindlate ettepanekutega võiks esineda.

§ 5.

M a a õ p e t a j a t e p a l g a k ü s i m u s .

Asub juhatama esimees H. Lauri.

Küsimuse ülestõstja J. Depman puudub koosolekult.

Uiga teeb ettepaneku võtta küsimus siiski täna kaalumisele ning vastu võtta Liidu nõukogu seisukoht, et õpetajate palkade vähendamisel ei tehtaks vahet maa ja linna vahel.

Kuna nõukogu liikmed on valgunud laiali ja küsimus leitakse küllaltki tähtis ja diskreetne, ei peeta soovitavaks täna küsimust arutada ja otsustada.

Samuti otsustatakse VI päevakorra punkt — Omavalitsuse ja ta elanikkonna õigusliku vahekorra reguleerimine — täna aja puudusel ära jätta ja koosolek lõpetada.

Peetakse soovitavaks järgmine Liidu nõukogu koosolek, mis peetakse arvavasti suvel, pidada Viljandis.

Koosolek lõpeb kell 20.30.

Riigikohtu seletusi.

Kas Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 18. ettenähtud kokkuleppe, mis toimunud maaomaniku-kogukonna ja maakasutaja vahel, peab kohaliku maavolikogu poolt kinnitatud olema?

Vastus: eitav.

Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 18 näeb ette, et kohalik korralduskomisjon teeb ise pooltele ettepaneku kokku leppida kohal eraldamise üle ja et koha eraldamine võib toimuda kokkuleppe alusel, mis saavutatud maaomaniku ja maakasutaja vahel. Mainitud seadus on eriseadus ja selle seaduse põhjal korraldamisele kuuluvad maad tuleb korraldada selles seaduses ettenähtud korras ja alustel, aga mitte korras ja alustel, mis üldiselt ette nähtud kogukonna kinnisvarade võõrandamisel. Selle seaduse §§ 18, 20² ja 22, mis räägivad maa eraldamisest poolte kokkuleppel, räägivad üksnes maaomaniku ja kasutaja kokkuleppest ilma mingisuguse lisanduseta, et kokkuleppe saavutamisel maaomaniku-kogukonna ja maakasutaja vahel tuleks ühtlasi kohaldada üldnorme kogukonna kinnisvarade võõrandamise kohta, et omanik-kogukond peaks kokkuleppeks nõutama veel selle asutise (maavolikogu) nõusoleku või kinnituse, kelle nõusolek või kinnitamine muidu kogukonna kinnisvarade võõrandamiseks tarvilik.

(RkhA toim. nr. 439, II — 1932.)

Kas õppejõu asetäitjat võib registreerida alaliseks õppejõuks vallavolikogu otsusel valimisi välja kuulutamata?

Vastus: eitav, välja arvatud Õppe-

jõudude teenistuse seadus § 49 teises lõigendis ette nähtud erijuhud.

Õppejõudude teenistuse seaduse (RT 59 — 1931) § 53 alusel vabanevad määratud õppejõud viiakse sama seaduse §§ 53 ja 54 põhjal reservi 6. kuuks. Õpetajakutsega kohata õpetajad ja kohata õpetajaameti kandidaadid võetakse eeltähendatud seaduse § 55 põhjal reservi nende soovivaldusel ning Õppejõudude reservi korralduse (RT 65 — 1931) § 2 järgi peetakse reservi viidud õppejõudude nimestikku ja § 7 põhjal seisavad õppejõud reservi nimestikus kõigest 6 kuud, mille juures kirjaliku soovivalduse puhul võib reservis olemist pikendada kuue kuu võrra. Õppejõudude seaduse § 34 järgi peab õppejõu valimistest üldiselt kuulutama ajalehtedes ning § 35 põhjal ei pruugi valimisi välja kuulutada üksnes juhul, kui kandidaate valitakse õppejõudude reservist. Õppejõudude reservi korralduse § 5 järgi kustutatakse Õppejõudude teen. sead. § 49 põhjal õppejõu asetäitjana määratud õpetaja reservi nimestikust. Nii ei seisa õpetaja asetäitja õpetaja reservi nimestikus ja teda ei saa määraliseks õpetajaks registreerida Õppej. t. seaduse § 35 korras, sest § 35 räägib üksnes kandidaatide esitamisest registreerimiseks õppejõudude reservist, s. o., kes seisavad reservi nimestikus, mitte seda laiendades õpetajate asetäitjaile, kuigi sisuliselt ka viimased võivad järgmise kooliaasta algusest õppejõudude reservi uuesti vastu võetud olla. Õppejõudude t. seaduse § 49 on ette nähtud üksnes erijuhus, millal õpetaja asetäitjat võib registreerida määraliseks õpetajaks, kuid, nagu juba eespool tähendatud, § 35. ette nähtud registreerimise kord ei ole õpetaja asetäitjaile laiendatud.

(RkhA toim. nr. 677, II — 1932.)

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 9. Järevalvest avalikkude raamatukogude üle.

Vallavolikogu otsuse põhjal avaliku raamatukogu ülesannet täidab eraraamatukogu, mille kohta on vallavalitsuse ja seltsi vahel vastav leping sõlmitud. Nimetatud leping on maavalitsuse poolt täitmisele lubatud.

Maavalitsuse poolt ülalnimetatud raamatu-

kogu revideerimisel on leitud mõned puudused, milliste puuduste kõrvaldamine on kohuseks tehtud vallavalitsusele Avalikkude raamatukogude kohta antud määruse § 15. põhjal.

Palun seletust, kes on kohustatud tähendatud raamatukogus ilmsiks tulnud puudused kõrvaldama, kas vallavalitsus või seltsi juhatus, kes raamatukogu üleval peab. E. vallasekretär.

Vastus: Avalikkude raamatukogude seaduse § 21 põhjal kuulub üldjärelvalve raamatukogu tegevuse üle kohalikule maavalitsusele. Sama seaduse § 13 järele avalikud raamatukogud (ka avalikkude raamatukogude õigustega eraraamatukogud) alluvad kohalikule omavalitsusele, s. o. vallavalitsusele. Maavalitsusel, kui üldjärelvalve teostajal on õigus revideerida ja puuduste kõrvaldamist nõuda vallavalitsuselt, kui maavalitsusele järelvalve korras alluvalt asutuselt. Vallavalitsusel jääb aga omalt poolt õigus Aval. raamatukogude seaduse § 13 põhjal ja raamatukoguga sõlmitud lepingu alusel ja ulatuses nõuda raamatukogu ülevalpidajalt ja juhatajalt puuduste kõrvaldamist.

Küsimus Nr. 10. Vallasekretäri vastutusest vallasummade väljamaksmise eest.

Seadus ei näe ette mis ajani surnud valla hoolealuse abiraha väljamakstakse juhtumil, kui väljamaksmine sünnib peale surma, kas surma päevani või terve kuu eest. Näit. kui hoolealune suri 9. veebr. ja abiraha makseti välja 10. veebr., kas siis tuleb abiraha väljamaksta terve kuu eest või ei. Kui vallavanem maksab välja abiraha surnud hoolealusele terve kuu eest, kas siis vallasekretär, kui ta on teatanud, et abiraha tuleb väljamaksta surmapäevani, vastutab rohkem makstud abiraha väljamaksmise eest. Kas üldse vallasekretär vastutab vallavanemalt valla ebaõigete summade väljamaksmise puhul, kuna väljamaksu kviitungile ehk arvele kirjutab alla ainult üksi vallavanem ja mis peab niisugusel juhtumil vallasekretär tegema, kui ta vastutab.

K. vallasekretär.

Vastus: Kui väljamakstud kviitungile on alakirjutanud vallavanem, siis ei kanna selle eest vastutust vallasekretär, pealegi kui ta väljamak-

suga pole nõustunud, nagu nähtub käesoleval juhul. Mis puutub aga abiraha väljamaksmisesse kas surmapäevani või terve kuu eest, siis ei saa siin anda selle kohta selget vastust, kuna küsimusest ei selgu, millistel alustel ja korras sünnib abiandmine.

Küsimus Nr. 11. Külakümniku ameti kohustusest.

Kas on võimalik sundida külakümnikuks (-vanemaks) olema maapidajat, kes seletab, et tema on vana ja ei näe enam lugeda ega kirjutada.

Kas talud, kus kõik sarnased vanad isikud — ja kus õiget peremeest üldse ei ole, on vabad sellest kohustusest.

Kas see kohustus lasub isiku või maa peal ja missuguseid abinõusid saab kasutada selle kohustuse täitmisele sundimiseks?

L. vallavalitsus.

Vastus: Üldkubermangu seaduse (VSK II jagu) § 848 järele võib vallavalitsus panna külakümniku kohused vallas asuvate majapidajate — omanikkude või rentnikkude peale. Vallakogukonna valitsemise seaduse § 29 põhjal võib avalikõiguslikust ametist lahti öelda isik, kes 60 aastat vana või kes kannatab raskete kehaliste puuduste all. Kümniku kohustus lasub majapidamise peal ja kui ühes majapidamises elavad isikud on kõik õigustatud vabanema vallaameti kohustusest eeltähendatud seaduse põhjal, siis ei ole õiguslikku alust panna ka külakümniku kohuseid sellise majapidamise peale. Kui aga keegi tõrgub põhjusetalt külakümniku kohuseid täitmast, siis võib teda vastutusele võtta kohtu korras seadustega tema peale pandud ülesannete mittetäitmise pärast.

Uusi eelarveid vallavalitsustele

ilmunud 1932. a. „Riigi Teatajas“

ja teisi plankette ja raamatuid vallavalitsustele

s a a d a v a l

„ÜHISTRÜKIKODA RAKVERES“

Lai uul. 12 — Telefon 125

Vastutav toimetaja: F. Wellner. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.